

УДК 001.92:32:355.4

Ю. В. Сидор – студентка 4 курсу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Інформаційні війни як виклик міжнародній безпеці

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: **Н. І. Романюк** – кандидат географічних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

У статті розкрито поняття «інформаційна війна», її основні форми прояву. Проаналізовано вплив інформаційних війн на міжнародну безпеку. Наведено приклади інформаційних війн у світі. Визначено засоби захисту міжнародних відносин від інформаційних війн.

Ключові слова: інформаційна війна, міжнародна безпека, глобалізація, міжнародні відносини, інформаційне суспільство.

Sydor Y. V. Information Wars as a Challenge to International Security. The article deals with the concept of «information warfare», its main forms of expression. Impact of information warfare on international security is analysed. Examples of information wars in the world are considered. Means of international security protection against information war are defined.

Key words: information warfare, international security, globalization, international relations, information society.

Актуальність теми зумовлена тим, що протягом всього існування світ зазнав різноманітних змін, які мали як позитивні, так і негативні наслідки. Міжнародні відносини вступили в еру нової постбіполярної системи. Вона є результатом світового прогресу та активних глобалізаційних процесів. Суспільство увійшло в сучасну інформаційну епоху й, разом із тим, отримало нові загрози для власної безпеки як індивідуальної, так і міжнародної. XXI ст., без вагань, можна назвати «століттям інформаційного прориву», адже в цей час інформація набула неабиякого статусу на всій планеті Земля.

Позитивними сторонами використання інформації є науково-технічний прогрес, розвиток інноваційних технологій, широка база інформаційних ресурсів та задоволення інформаційних потреб суспільства. На жаль, інформацію почали використовувати як засіб маніпулювання громадською думкою та спосіб деморалізації суспільства. Цей негативний процес і призвів до нового явища у міжнародних відносинах, яке отримало назву «інформаційні війни».

Мета наукового дослідження – визначення поняття «інформаційна війна», аналіз її ключових рис та виявлення впливу інформаційних війн на міжнародну безпеку.

Сьогодні існує безліч підходів до трактування поняття «інформаційна війна». Ряд науковців вважають, що інформаційна війна – це форма ведення інформаційного протиборства між різними суб'єктами (державами, неурядовими, економічними або іншими структурами), який передбачає проведення комплексу заходів із нанесення шкоди інформаційній сфері конфронтуючої сторони й захисту власної інформаційної безпеки [3].

Інформаційну війну розглядають також як сукупність спеціалізованих (фізичних, інформаційних, програмних, радіоелектронних) методів і засобів тимчасового або безповоротного виводу з ладу функцій, або служб інформаційної інфраструктури загалом, або окремих її елементів [1]. Інформаційна війна – це цілісна стратегія, обумовлена всезростаючою значимістю й цінністю інформації в питаннях командування, керування, політики, економіки та громадського життя [4].

Інформаційна війна означає серію нападів на цивільне чи військове населення державою-противником через дезінформацію та пропаганду для досягнення певних політичних або військових цілей [9]. Інформаційна війна визначається як дії, спрямовані на досягнення інформаційної переваги шляхом впливу на основні інформаційні процеси, системи та комп'ютерні мережі противника [8].

Основною метою інформаційної війни є послаблення моральних та матеріальних сил супротивника та посилення власних, порушення обміну інформації конкурента. Інформаційна війна включає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини, які безпосередньо не призводять до кровопролиття та руйнувань, проте порушують державний управлінський механізм. Це так звана прихована, латентна війна, наслідки якої призводять до деструкції держави. Головне завдання інформаційних війн полягає в маніпулюванні масами.

Мартін Лібікі – один із провідних теоретиків у галузі інформаційних війн – у своїй книзі «Що таке інформаційна війна?», визначає 7 форм інформаційної війни [5]:

- 1) командно-управлінська (націлена на знищення каналів зв'язку між командуванням і виконавцями);
- 2) розвідувальна (збір важливої та захист власної інформації);
- 3) психологічна (пропаганда, інформаційна обробка населення, деморалізація);
- 4) хакерська (диверсійні дії та атаки проти ворога шляхом створення спеціальних програм);
- 5) економічна (інформаційна блокада й інформаційний імперіалізм);
- 6) електронна (спрямована проти засобів електронних комунікацій – радіозв'язку, радарів, комп'ютерних мереж);
- 7) кібервійна.

На думку Мартіна Лібікі, «...спроби повною мірою зрозуміти всі грані поняття інформаційної війни схожі на зусилля сліпих зрозуміти, наприклад, природу слона: один, торкнувшись його ноги, каже, що це дерево, інший – на хвіст каже мотузка й т. д. Чи можна так одержати правильне уявлення? Можливо, й немає слона, а є лише дерева й мотузки. Одні готові піднести під це поняття дуже багато, а інші – трактують виключно один аспект. Так само сприймаються й прояви інформаційні війни...» [5].

Інформаційні війни мають давню історію. У Біблії згадано Гедеона, який під час воєн вдавався до залякування ворога, в результаті чого супротивник розгубився й ударив по своїх військах. Інформаційний вплив спостерігався у Давньому Римі, в епоху феодалізму та й пізніше. Проте прогресивними інформаційні війни стали вже у ХХ ст., коли активно почали розвиватися засоби масової інформації. Наприклад, у

20-х роках ХХ ст. США вели радіопередачі в регіони своїх «традиційних інтересів» (країни Латинської Америки), а Великобританія – на території своїх колоній. Німеччина, яка домогалася перегляду умов Версальського миру – на німців Померанії та Верхньої Сілезії у Польщі, Судетів – у Чехії. Тоді ж, у 30-х роках ХХ ст., інформаційні війни перестають бути додатком до збройних і перетворюються у самостійне явище. Наприклад, німецько-австрійська радіовійна 1933–1934 рр. із приводу приєднання Австрії до рейху [10].

Яскравими прикладами інформаційної війни на сучасному етапі є російсько-грузинський конфлікт 2008 р. та російсько-український конфлікт 2014 р. Від часу проголошення незалежності України Російська Федерація веде постійну інформаційну війну проти нашої держави. Особливо вона була інтенсифікована в роки правління проросійського режиму Януковича. Ця інформаційна війна триватиме й надалі, адже дві країни живуть у різних політичних режимах. Росія прямує до тоталітаризму, а Україна – до демократії. Кремль зупинить інформаційну війну лише тоді, коли обидва уряди опиняться в одній політичній площині [7].

Українські експерти визначають низку загроз Україні в контексті ведення інформаційної війни:

- воєнні дії проти України супроводжуються масованими інформаційно-психологічними операціями та кіберопераціями;
- латентні (приховані, мережеві) заходи противника;
- інформаційно-пропагандистські структури на території України ;
- недостатня реалізація необхідних заходів: внутрішній характер загроз полягає у супротиві успадкованої бюрократичної системи, яка не відповідає викликам часу;
- масована кібервійна [6].

Можна стверджувати, що інформаційна війна Росії проти України ведеться не за правилами. Ця війна оповита брехнею, підлістю та несправедливістю. Інформаційна війна є загрозою не лише для України, Європи, а й для всього міжнародного співтовариства.

На сучасному етапі інформаційні війни стали однією з основних загроз міжнародній безпеці, яка в майбутньому може призвести до руйнування міжнародних відносин як таких. Тільки широке багатостороннє співробітництво держав у сфері міжнародної інформаційної безпеки може гарантувати світові вирішення нових складних проблем інформаційної доби [2].

Для того, щоб захиститися від такого виду війни потрібно застосовувати такі ж засоби, які використовує противник: знати його інфраструктуру, знищити її; забезпечити належний захист інформації; попереджувати введення викривленої інформації в потік правдивих фактів і даних; протидіяти спростуванню, запереченню й знищенню інформації, вчасно та якісно реагувати на всі прояви війни [10].

Висновки. Отже, інформаційні війни – це особливий феномен, новітня форма боротьби ХХІ ст., яка призводить до ураження всіх сфер функціонування держави. Інформаційні війни небезпечні тим, що з їхньою допомогою можуть вестися неоголошені, невидимі війни, які загрожують міжнародній безпеці. Тому розробка заходів захисту повинна стати пріоритетною в політиці національної безпеки як окремої держави, так і світового співтовариства загалом.

Джерела та література

1. Бабенко Ю. Інформаційна війна зброя масового знищення! / Ю. Бабенко // Українська правда. – 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050/>

2. Бойченко О. Міжнародна інформаційна безпека: Проблеми і перспективи / О. Бойченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
3. Інформаційна безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1212012436972/politologiya/informatsiyna_viyna_forma_vedennya_informatsiynogo_protivostva
4. Інформаційні війни та майбутнє України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://siac.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1054&Itemid=44
5. Лібікі М. Що таке інформаційна війна? / М. Лібікі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viysko.com.ua/tehnologiji-voyen/martin-libiki-shho-take-informatsijna-vijna/>
6. Парубій А. Війна Росії проти України і світу / А. Парубій // Українська правда. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/>
7. Росія ніколи не зупинить інформаційної війни проти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pohlyad.com/news/n/54504>
8. Reto E. Naeni Information Warfare an introduction / E. Reto [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trinity.edu/rjensen/infowar.pdf>
9. Svitych A. Information Wars in the Post-Modern World / A. Svitych [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isiseurope.wordpress.com/2014/04/10/information-wars-in-the-post-modern-world/>
10. The Journal of Information Warfare [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.jinfowar.com/>